

1

In Nederland, in een katholieke kerk in Nijmegen
Maandagochtend 3 november 2008
Zwaarbewolkt met regen, hagel en stevige windstoten, +3°

Ik heb nog nooit een hoofdrol gespeeld tijdens een katholieke begrafenis. Tot vandaag zat ik altijd achterin en was toeschouwer. Nu niet, want mama ligt in die kist.

Ik pak mijn zakdoek uit mijn colbertje en vouw hem open in mijn schoot. Mam en ik hebben hem jaren geleden in Brugge gekocht. Hij is wit met in het midden een rood hart met daarin onze initialen. De vrouw die de letters in de lap stof borduurde, had een litteken in haar gezicht. De snee begon bij haar mondhoek, liep omhoog over haar wang en eindigde bij haar rechteroor. Ik wilde haar zo graag vragen wie dat had gedaan, maar durfde niet. Daar heb ik nog steeds spijt van.

‘Je had er net zo uit kunnen zien,’ zei mam toen we in Brugge naar buiten liepen.

Ja, dat is waar. Ik heb destijds mazzel gehad. Mijn gezicht bleef gelukkig gespaard.

Ik til de zakdoek op tot ooghoogte en laat hem los. Hij landt op de neus van mijn linkerpomp. Ik buk me, raap hem op, spreid hem uit over mijn dij en pers de lange nagel van mijn pink in een gaatje bij het kanten randje. Het scheurtje wordt groter. Zou de zakdoek sneller vallen als hij nat was?

De pastoor vervolgt zijn ritueel en start een lezing. Melissa legt haar vingers op mijn knie. Ze draagt dezelfde tint nagellak als ik. Zo moeder, zo dochter. Het is een felle kleur, net als de kleur van dat hart in mijn zakdoek. Echt iets voor de zomer. Wanneer heb ik dat spul eigenlijk opgedaan? Gisteren? Vanochtend? Op de bank links van ons knielen de leden van het kerkbestuur.

‘Mam, we moeten ook,’ fluistert Koen, wijzend naar het groepje deskundigen.

Hij pakt het matje van de haak en knielt. Zijn lange benen raken de bank achter hem. Melissa laat me los en volgt zijn voorbeeld. Mijn kinderen gedragen zich als echte katholieken, ook al hebben ze zelden een kerk vanbinnen gezien. Ik kniel mee en plooi mijn handen in hetzelfde model als de heilige Maria rechts voor me. We lijken veel op elkaar. We hebben allebei een bleek gezicht, omlijst met oranjerode krullen. Is onze gelijkenis soms een teken? Is dit het moment om vat te krijgen op mijn bovenkamer? *We gaan bidden!* Ik sluit mijn ogen, herhaal consequent alle woorden van de priester en zie losse fragmenten, maar kan geen enkel beeld lang genoeg vasthouden.

‘We kunnen weer gaan zitten, mam.’

Opnieuw Koen. Hij is écht volwassen geworden sinds zijn verhuizing naar New York.

Ik ga recht in mijn bank zitten en strek mijn benen. De pastoor vervolgt de ceremonie met een verhaal over mama.

‘Onze Clara was een sterke vrouw. Ze leek onverwoestbaar. Toen ze in 1968 door een tragisch ongeluk haar man verloor, was zij vader en moeder tegelijk voor kleine Tess. Als alleenstaande moeder moest ze keihard knokken voor haar bestaan. Ze slaagde daar goed in en werd op late leeftijd zelfs directeur van basisschool Het Klokhuis. Clara en Tess waren altijd samen en de beste vriendinnen. Daarom wens ik vooral Tess veel kracht bij het dragen van dit zware verlies.’

De pastoor kijkt mijn kant op en buigt zijn hoofd. Ik buig mee en observeer het witte bloemstuk voor me, bij de kathedraal. Wit is toch de kleur van bruiloften?

‘En laten wij nu naar muziek van onze Clara gaan luisteren,’ zegt de pastoor.

Een bejaard lid van het kerkbestuur schuifelt naar een hoek voorin en drukt daar op een knop. Gloria Gaynor’s swingende discohit ‘I Will Survive’ schalt uit alle boxen. Mam was dol op soulmuziek.

Ik luister en kijk naar het altaar. Is dat echt mama in die kist? *Ja, wie anders?* Ik zit hier niet vooraan voor een vreemde. Het is trouwens een mooie kist. Crèmewit. Edele kleur. Die duifjes langs de rand passen er goed bij. Ze vliegen naar de hemel. Of gaan ze naar de hel? Dan worden het gebraden duiven. Hoe smaken duiven eigenlijk? Als mini-kip? In Frankrijk eten ze ze veel. Arme vogels. Wat is het Franse woord voor ‘duif’ ook alweer? *Pigeon*. Dat ik dát nog weet, terwijl ik al zo lang niet meer in Frankrijk ben geweest. Rob wilde alleen naar Italië en mam wilde er niet meer heen sinds ‘die kwestie in Mosset’.

Mama ligt in die kist. Heeft mam dat duifjespatroon gekozen of ik? Zoiets zou ik toch moeten weten? Of was het Koen? Nee, Koen is pas eergisteren ingevlogen. Toen lag ze al in dat ding. Dát herinner ik me nog wel! Dat ze de kist sloten en dat ik ze tegenhield. Mijn duimen masseren mijn slapen. Waarom herinner ik me van de rest niets? Van daarvoor en daarna? Ik moet nu gaan opletten wat hier gebeurt, anders weet ik straks ook niets meer van deze mis en dat is niet goed voor het verwerkingsproces. *Dus concentreer je*.

Aan het houten kruis hangt een schriële Jezus en door de hoge ramen valt een zwak winterlicht. Een mistige wolk wierook kronkelt langzaam naar boven. Net als in de disco, wanneer de rookmachine aanstaat. Nu nog flikkerende lampen en een draaiende spiegeltjesbol. *Yeah...* Mijn heupen wiegen mee met het swingende nummer. *I will sur-*

vive. As long as I know how to live... Ja, inderdaad. *Ik zal overleven.* Hoe vaak hebben we dat liedje niet gedraaid toen we terugreden naar Nederland, na die dramatische vakantie in Mosset? Om onszelf op te peppen tegen de pijn. Ik heb hem inderdaad nooit meer gezien en tóch heb ik het overleefd. *‘Je kunt je verleden niet meer veranderen, Tessie, je kunt alleen veranderen hoe je erover denkt.’* Ja, mama. Ik weet het, en het ging lang goed, maar Mosset blijft me achtervolgen. *O, Benoît.*

Ik moet hier weg. Mijn handen grijpen de houten leuning voor me vast.

‘Jongens,’ zeg ik, terwijl ik al omhoogkom, ‘ik ga.’

Koen en Melissa blikken geschrokken mijn kant op, grijpen me vast en duwen me dwingend terug, alsof ik een hond ben die niet zitten wil.

‘Rustig maar, mam, wij zijn bij je,’ fluistert Koen, terwijl hij zachtjes over mijn rug strijkt.

Ik laat de leuning voor me los, zak achterover en richt mijn aandacht weer op het kruis. Wat is er mis met me? Waarom huil ik niet? Ik heb toch van mama gehouden? Meer zelfs dan dat. Zij was mijn enige houvast. Zij trok me erdoorheen in Mosset. Ik weet echt niet hoe ik zonder haar verder moet. Zeker nu mijn leven zo’n puinhoop is. Dat lukt me niet. Zonder haar. Ik ben niet zo sterk als zij was. Ik stop mijn rechterduim in mijn mond en knabbel aan de stukjes harde huid bij mijn nagel.

De pastoor zit in de fase van het laatste avondmaal, breekt brood, drinkt wijn, cirkelt rond het altaar en loopt met zijn kelk naar de gelovigen. Hij seint met zijn gewaad dat het publiek moet opstaan. Ze kunnen hun hostie komen halen. Achter ons beweegt niets. De aanwezigen lijken vastgeplakt aan hun bankjes. Ik krijg een zachte por van Melissa, stop met pulken, sta op, schrijd naar de priester en neem de hostie in ontvangst. De anderen volgen schoorvoetend.

Terwijl ik mijn rij weer in loop, scan ik de mensen in de

kerk. Ik spot plukjes vrienden van mama en een bataljon leerlingen van basisschool Het Klokhuis, waar zij na haar pensioen nog als vrijwilliger werkte. Ik wil weer gaan zitten, maar word tegengehouden door de camel kleur van een jas bij een pilaar achterin. Rob! Hoe durft hij hier te verschijnen? Hij heeft geen moraal, maar dat wisten we al. *Hè, Tess?* Hij lijkt helemaal niets veranderd en is nog steeds even lang en slank, met diezelfde bruine huid en datzelfde zwarte haar. Een mooie man, maar alleen van de buitenkant. Vanbinnen is hij rot. Zou hij zijn blonde stoot ook bij zich hebben? Wat een schoft! Ik hijg van kwaadheid. Dit doet hij alleen maar om in een goed blaadje te staan bij de kinderen!

‘Mam, je moet doorlopen.’

Koen pakt me bij mijn schouders en duwt me zachtjes naar het midden van mijn rij. Ik schud zijn handen ruw van me af.

‘Laat maar, lieverd, ik ga al,’ zeg ik, terwijl ik nog snel even omkijk.

Melissa volgt mijn blik.

‘Hé mam, papa is er. Lief van hem, dat hij helemaal vanuit Amsterdam naar de begrafenis is gekomen.’

‘Ja, ja, heel lief,’ sis ik.

Mijn verstoorde maag begint zich te roeren. *O nee.* Zo meteen ga ik hier de boel nog onderspugen. Mijn emotionele mist lost op. Wat is het toch een schijnheilige hufter! In de maanden dat mama ziek was, heeft hij haar niet één keer gebeld of bezocht, maar wel naar de begrafenis komen en de correcte pa spelen. Nee, laf is-ie. Dat is het. Ik had nooit met hem moeten trouwen. Maar hij leek zoveel op Benoît en ik was zwanger. Bovendien deed ik altijd wat mama zei.

De zoete muziek die Tsjaikovski voor *Het Zwanenmeer* schreef zweeft nu door de kale ruimte. Typisch mam. Ze hield van uitersten. Ik zweet me kapot. De neiging tot overgeven groeit. Ik veeg met de rug van mijn hand langs mijn

kletsnatte voorhoofd. Pillen en alcohol, een fatale combinatie.

De klanken ebben weg. Buiten komt de novemberstorm tot een hoogtepunt. Regen en hagel beuken tegen ramen en daken.

‘En gaat u nu allen heen in vrede!’

Ik blik naar het spreekgestoelte. Was dit het?

‘Mam, we moeten gaan,’ fluistert Koen, terwijl hij me voorzichtig meetrekt.

Onzeker kom ik omhoog, bang voor de reactie van mijn maag. Het lijkt mee te vallen. We lopen naar het midden van het gangpad en nemen onze positie in achter de kist. Alle ogen zijn op ons gericht. *This is showtime.*

De uittocht begint en de deuren van de kerk zwaaien open. Vochtige windvlagen stromen naar binnen.

‘Prima begrafenisweer, mam,’ murmel ik, terwijl ik met trillende vingers haar kist aanraak.

Koen tilt m’n handtas van mijn schouder, graait erin en geeft me mijn paraplu. De pastoor seint de dragers van de kist dat ze door moeten lopen naar het kerkhof. De mannen gehoorzamen. We maken ons los van de groep en wandelen naar de begraafplaats. De massa haast zich volgens de instructies naar de koffietafel. Ik wilde alleen met de kinderen naar die kuil. Zonder verdriettoeristen.

In een waas van misselijkheid sjok ik over het sfeerloze kerkhof. De wind rukt aan mijn jas en paraplu. Wat is dit lelijk! Er staat geen enkele boom of struik, slechts lange rijen marmeren afdekplaten. Jarenzestigflats vormen het troosteloze decor. Mama’s laatste rustplaats. Deze omgeving past totaal niet bij haar eigengereide natuur. Maar ja, ze wilde hoe dan ook bij papa liggen.

We bereiken de plek waar het gaat gebeuren. Ze hebben het graf van papa omgeploegd. Alleen zijn kruis is er nog. Ik buk me en veeg met mijn vingers de modderspetters van de

emailen foto met zijn lachende gezicht. Mam is nu bij hem. Voor altijd. Ik houd mijn paraplu opzij en blik vragend naar boven. Regenspetters ketsen op mijn gezicht.

‘En, mammie, ben je nu gelukkig? Zijn jullie al samen?’ vraag ik de donkergrijze hemel.

Wanneer ik weer ga staan, begint mijn hoofd te bonken. Alles wordt wazig. Ik grijp de arm van Koen en registreer nog net hoe haar kist in een donkere holte verdwijnt, pal onder het kruis van papa. De priester hervat zijn lezing. De vers omgeschepte aarde naast de kuil verspreidt een olieachtige geur, twee vette regenwormen kronkelen over de witte kist naar het kostbare bloemstuk. Mijn ademhaling versnelt. Haar doodsstrijd verschijnt ineens weer in beeld. Daar is ze. Haar kale hoofd ligt verkrampt naar achteren. Haar mond staat wijd open en haar lieve ogen staren naar een onbekende wereld achter het plafond. Haar fragiele hand ligt bewegingsloos in die van mij. Ze ademt schrapend, constant, urenlang, en dan is daar die plotselinge opgaande beweging van haar magere borstkas, gevolgd door een eindeloos lange zucht en... weg is ze. Opgehaald door de dood. Mijn geheugen presenteert me nu genadeloos het vervolg: mijn verbijstering, het huilen, het wiegen van haar lijk, de kusjes die ik haar maar blijf geven, mijn weigering haar af te staan, Melissa die aan me sjort, de huisarts met zijn spuiten en die lugubere leegte, alleen maar leegte, totdat pillen en alcohol mij meenemen naar een schemerwereld.

Ik slik en lik met mijn tong langs mijn lippen. Zout. De smaak van tranen. Ze is dood en daar ligt ze, in die diepe kuil. Een homp vlees voor gulzig ongedierte. O, *nee! Niet mama!* De arm van Koen kan me niet meer redden. Mijn maag staat op het punt van capituleren. Ik moet hier weg. Ik laat Koen los en stap opzij.

‘Schatjes, ik voel me niet lekker. Ik ga naar huis. Willen jullie de gasten van oma ontvangen bij de koffietafel?’ vraag ik, terwijl ik me snel van de verbaasde gezichten van Koen

en Melissa wegdraai en me zo waardig mogelijk op mijn pumps door het kleverige gras naar de auto spoed. Ik moet overgeven, maar niet hier. Niet bij mam.

2

In Nederland, Nijmegen
Maandagmiddag 3 november 2008
Zwaarbewolkt met regen, hagel en windstoten, +3°

De hete stralen masseren mijn lichaam en geven mijn witte huid een vurige gloed. Mijn koperrode krullen rekken zich uit en bereiken nog net niet mijn kleine, puntige borsten. Ik raak mijn tepels aan, wat verkennend, probeer te voelen. De natuur was niet gul toen de cupmaten werden verdeeld. Vroeger vond ik dat heel vervelend, maar tegenwoordig niet meer. Wanneer je niet veel hebt, kan de zwaartekracht er met het klimmen der jaren ook minder vat op krijgen. Ik strijk met mijn vingers langs mijn gloeiende huid en registreer voor het eerst sinds lange tijd dat ik een lichaam heb. Het lijkt net alsof mijn verstand wekenlang alleen op stap was, zonder dat lijf.

Het felle licht van de badkamer toont loepzuiver de verwaarlozing van de afgelopen periode. De haren op mijn benen krullen en op mijn veel te lange teennagels plakken nog restanten paarse nagellak van afgelopen zomer. Met mijn duim en wijsvinger knijp ik in het vel van mijn dijen. Het is nog enigszins stevig. Het feit dat ik nu al twee maanden niet meer op mijn hometrainer heb gezeten, heeft gelukkig nog niet tot verdere aftakeling geleid. De druk op mijn buik is weg. De kotsessie op de parkeerplaats van de kerk heeft me

goed gedaan. De huilbui die daarop volgde ook, trouwens. Het begin van een innerlijke opruiming.

Ik stap uit de douche en kleeed me aan. Ik volg daarbij met aandacht alles wat ik doe, zelfs hoe mijn sproetige armen door het gat van het fleecvest gaan. Het lijkt wel alsof ik door die hernieuwde focus op mijn lichaam dat verdrietige gevoel in mijn onderbuik op afstand kan houden.

‘Nu nog consequent zijn en zo meteen van de wijn afblijven, Tess,’ mompel ik, terwijl ik naar de keuken loop en check wat we nog aan thee in huis hebben. Ik wil niet opnieuw bezwijken voor de verdovende charmes van de alcohol. Het gevaar dat ‘verslaving’ heet, is de afgelopen maanden dreigend dichtbij gekomen en daarvan ben ik me bewust, zolang ik tenminste nuchter ben.

‘Oranjbloesem. Ondersteunend bij onrust en slaapstoelingen.’

Dát moet ik hebben. Terwijl ik het kokende water in een theepot giet, roert het akelige gevoel van gemis zich alweer in mijn buik, waarna ik meteen vijf zakjes in de pot sop. Ik moet snel de kanonnen in stelling brengen, voordat de drang naar alcohol de aanval op me opent. Er vormt zich een gelige substantie die zoet ruikt en die ik met een pot honing meeneem naar de woonkamer.

Ik installeer me op de bank, zet de tv aan en zap langs alle uitersten in medialand. Ik kom bij National Geographic. Mijn adem stokt. Dit is de Languedoc-Roussillon! Als versteend blijf ik naar het scherm staren. Beelden van een diepblauwe zee die weidse stranden raakt, worden afgewisseld met shots van diezelfde zee die nu tegen rotsige baaien aan knalt. De camera zweeft door en zoomt in op verstilde dorpjes achter glooiende wijngaarden. En terwijl de verteller zijn verhaal over het religieuze leven in de middeleeuwen vervolgt, word ik overspoeld door een vloedgolf van herinneringen uit 1983. Het jaar van mijn zomer in

Mosset. Het jaar dat mijn bestaan in twee delen knipte: de periode voor, en de periode na Mosset.

De film vervolgt zijn route langs de katharenkastelen. Weidse uitzichten over een mediterrane *garrigue*-landschap worden afgewisseld met bloederige plaatjes uit de middeleeuwen. Ik kijk nog wel, maar zie niets meer. Andere beelden verschijnen, met bijbehorende geluiden. Kreetjes van plezier als ik van de rotsen in de frisse stroom van de Castellane glijd. Zwemmen tussen bruine vissen in de rivier. De schittering van spetters in het licht. De zon die ons opdroogt, terwijl we hand in hand op een zwerfkei liggen. Benoît die zijn armen om me heen slaat en op me schuift. Zijn blote huid op die van mij. Alles tintelt. Koud water, warme tong.

Mijn Benoît. Zo lang geleden. Alles wat ik van hem wist ging verloren in de tijd. Ik wil de details weer kennen, sta op en loop naar de boekenkast. Ik aarzel, heel even, en trek mama's fotoboek met de jaartallen 1982-1985 uit de kast. Ik houd het album voor me en ben plots besluiteloos. Mijn vingers glijden over de witleren kaft. Aan de buitenkant lijkt dit eerder het fotoboek van een bruiloft. Was het ergens ook. Voor mij. Moet ik dit wel doen nu ik zo labiel ben?

'*Niet doen, Tess!*' hoor ik mama weer zeggen, als ik over de foto's begin te zeuren. Hoogzwanger van Koen.

'*Ik doe het wel!*' zeg ik en ik loop snel naar de bank. Ik sla het boek open en blader naar de zomer van 1983, naar hem. Er is maar één foto waar hij op staat: een close-up van vijf vrolijke jongeren bij een houten bankje in Mosset, op de Plaça, met het vervallen chateau op de achtergrond. Benoît en ik staan, de andere drie zitten. Mijn wijsvinger strijkt langs de foto en volgt de contouren van zijn gezicht. Ik sluit mijn ogen en zucht. Zijn hand pakt de mijne, stiekem, onzichtbaar voor camera en vrienden. Onze vingers vervlechten zich en kondigen het begin van onze liefde aan.

Mijn grote liefde. Rob stelde bij hem vergeleken niks

voor. Alles in me knispert en er stroomt weer leven door me heen. Ik probeer dit geluk vast te houden, maar kan het niet. De werkelijkheid haalt me in. Benoît is niet meer bij me. Door mijn fout. Kermend klap ik dubbel. Mijn straf voor het kijken. Mama heeft me hier zó voor gewaarschuwd. *‘Tessie, als je hém terughaalt in je gedachten, haal je het verdriet ook terug.’*

‘Mama, waarom moest dat gebeuren? Waarom nou toch?’ vraag ik snikkend aan het plafond. De herinneringen blijven komen. Mijn verleden sleurt me mee. Ik kan niet anders en loop naar mijn laptop, start hem op en google ‘Benoît Leval’, zoals al zo vaak sinds de scheiding. Hij is een groot architect geworden met projecten door heel Europa. Hij renoveert vooral historische panden en schrijft boeken over architectuurgeschiedenis.

Ik staar wat verdwaasd naar zijn naam: Benoît Leval, *maire de Mosset*. Net als zijn vader. Ik klik op ‘afbeeldingen’ en de foto’s van Benoît Leval verschijnen. Ik ken ze.

Hij is hooguit wat ouder geworden. Nog aantrekkelijker. Mijn borstkas gaat op en neer. Mosset, een klein dorp van driehonderd inwoners. *Ontmoetbaar*. Ik druk de pagina af en haal het vel papier uit de printer. Ik buig me voorover en geef zijn papieren gezicht een zacht kusje. *Ja, ik wil hem weer zien! En mama kan me niet meer tegenhouden!* Vlug tik ik ‘*gîte Mosset*’ in en ik beweeg mijn cursor naar de eerste vermelding.

Region Languedoc-Roussillon, département Pyrénées-Orientales, village Mosset: Maison Olivier; hooggelegen huisje met prachtig uitzicht, gelegen in middeleeuws dorp. Eén slaapkamer met tweepersoonsbed. Terras. Ideaal voor een stel of alleenstaande.

Ideaal voor een alleenstaande. Is dit een voorteken? Ik scrol door de pagina, lees de informatie en bekijk de plaatjes. Het

interieur oogt Engels, een beetje cottageachtig. Ik pak de telefoon en bel het Franse nummer.

'*Hallo.*' Een vrouwenstem.

'*Bonjour, madame*, u spreekt met Tess Clement uit Nederland. Ik zag zojuist de advertentie van Maison Olivier. Is het huis op dit moment nog vrij? Ik wil namelijk morgen al inchecken en één tot twee weken blijven.'

'*Mais oui, madame*. Hoe laat komt u?'

'Ik denk morgen, zo rond zeven uur. Kan dat?'

'Jazeker. Ik ben thuis. Maison Olivier ligt een paar huizen verder in mijn straat. Carrer de la Font de las Señoras. U kunt voor de sleutel aanbellen op nummer negen, bij Annabelle Miramon. Kunt u mij uw e-mailadres geven? Dan stuur ik een routebeschrijving.'

Ik geef haar mijn e-mailadres en na het uitwisselen van wat beleefdheden over de betaling beëindigen we het gesprek. Klik. Geregeld. Ik heb een vakantie naar Mosset geboekt op de dag dat mam is begraven. Ben ik wel goed snik? Ik til een lijstje met een close-upfoto van mam en mij van het bureau. Genomen in Berlijn, een jaar geleden, ons laatste weekendje weg. Twee paar topaasblauwe ogen kijken lachend in de camera. We lijken eerder ondeugende zusjes dan moeder en dochter. Ik aai haar sproetige gezicht. Mama. Wat moet ik nu zonder jou? Mijn enige vriendin. Met wie kan ik nog praten over mijn emoties? Over wat ik werkelijk denk? Mijn tranen druppelen op het glas van het lijstje en ik veeg ze weg met mijn vest. Ik wil niet bij de kinderen aankloppen met mijn ellende. Die twee hebben hun eigen leven en dat wil ik niet verstoren.

Ik zoek hulp bij de lauwwerden thee, heilloos hopen dat die even goed werkt als een borrel. Dus ik ga terug naar Mosset. Na vijftieng jaar. Alleen. Mijn verleden achterna. Waarom doe ik dit? Waarom neem ik dat risico? Jaag ik een illusie na, of wil ik voor mijn verdriet vluchten? Ik kijk omhoog.

‘Het is een drang, mam. De losse draad van mijn leven, en jij bent er niet meer om me tegen te houden,’ zeg ik tegen het witgeverfde plafond.

‘Wat zou er nog kunnen gebeuren? Het is al zo lang geleden, mam, en de zaak is verjaard. Dus het maakt niet uit.’

Ik sta op en loop met twee treden tegelijk naar boven. Ik ga mijn koffer pakken, en als ik Koen straks op de trein naar Schiphol heb gezet, vertrek ik.